

Fatma Pelin Cengiz,
Funda Kemeriz*,
Nazan Emiroğlu**,
Mustafa Caner
Meydan***

Deri ve Zührevi Hastalıkları Uzmanlık Öğrencilerinin Görüşleri: Uzmanlık Eğitiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Dermatology Residents' Opinions: Problems and Proposals of Their Solutions in Residency Training

Özet

Amaç: Türkiye'de deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencilerinin çalışma ve eğitim koşullarını, güncel sorunlarını değerlendirmek ve bu konuda çözüm önerileri oluşturmak.
Yöntem: Türkiye'nin farklı bölgelerindeki eğitim araştırma ve üniversite hastanelerinde çalışmakta olan deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencilerine, uzmanlık öğrencilerinin sorunları ve çözüm önerileri hakkında bir anket düzenlendi ve sonrasında bu anketlerin sonuçları incelendi.

Bulgular: Toplamda 39 eğitim kurumundan (Üniversite ve eğitim araştırma hastanesi) 121 deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencisi çalışmaya dahil edildi. Çalışmaya katılanların 34'ü (%28,1) eğitim ve araştırma hastanesinde, 87'si (%71,9) üniversite hastanesinde eğitim almaktadır. En temel sorunların uzmanlık eğitimiyle ilgili olduğu görüldü. Uzmanlık öğrencilerinin çözüm önerilerine yönelik ortak görüşleri arasında tüm kliniklerde sabit bir eğitim programının ve merkezi sınavların her sene uygulanması, kozmetolojiyle ilgili eğitime daha çok önem verilmesi, kongrelere katılımın artırılması bulunmaktaydı.

Sonuç: Bu çalışma ülkemizde deri ve zührevi hastalıkları eğitimi hakkında uzmanlık öğrencisi görüşlerini değerlendirmek üzere yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, standart bir uzmanlık öğrencisi eğitim programına ve merkezi sınavlara ihtiyaç olduğunu göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Deri ve zührevi hastalıklar, uzmanlık eğitimi, sorunlar, öneriler, kozmetoloji, kongre

Abstract

Objective: To assess the working and training conditions and current challenges of the dermatology residents in Turkey and to propose solutions within this context.

Methods: A survey on the problems of resident doctors and the solution proposals they offered was executed with dermatology residents who serve at the training and research hospitals and university hospitals in different clinics of Turkey.

Results: A total of 121 dermatology residents from 39 training institutions (university and training research hospitals) were included in the study. Of the participants, 34 (28.1%) were having residency training program in training and research hospitals while 87 (71.9%) were having residency training program in university hospitals. The main problems were about residency training. Performing a fixed training program and central system examinations for each year, giving more importance to cosmetology education and increasing participation in conferences were the common opinion of resident doctors with regard to the solution proposals to the working conditions.

Conclusions: The results of this study showed the necessity for a standard curriculum of dermatology residency education and central system examinations.

Key words: Dermatology, residency training, problems, proposals, cosmetology, conference

Kars Devlet Hastanesi,
Dermatoloji Kliniği,
Kars, Türkiye

*Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim
ve Araştırma Hastanesi,
Dermatoloji Kliniği,
Ankara, Türkiye

**Kütahya Tavşanlı Devlet
Hastanesi, Dermatoloji Kliniği,
Kütahya, Türkiye

***Devlet Planlama Teşkilatı,
Ankara, Türkiye

Yazışma Adresi/ Correspondence:

Fatma Pelin Cengiz,
Kars Devlet Hastanesi,
Dermatoloji Kliniği, Kars, Türkiye
Tel.: +90 474 398 88 76
E-posta: fpelinozgen@hotmail.com
Geliş Tarihi/Submitted: 05.11.2013
Kabul Tarihi/Accepted: 05.11.2013

13-17 Kasım 2013 tarihlerinde
Ankara'da gerçekleşen 21. Prof.
Dr. A. Lütfü Tat Sempozyumu'nda
sunulmuştur.

@Telif Hakkı 2014 Türk Dermatoloji
Derneği Makale metnine www.
turkdermatolojidergisi.com web
sayfasından ulaşılabilir.

@Copyright 2014 by Turkish Society
of Dermatology - Available on-line
at www.turkdermatolojidergisi.com

Giriş

Uzmanlık eğitimi, tıpta uzmanlık eğitimi öğrencisinin, pratik uygulamalarla birlikte aldığı teorik eğitim programıdır. Ülkemizde uzmanlık eğitimi, üniversite hastanelerinde veya sağlık bakanlığına bağlı eğitim ve araştırma hastanelerinde verilmektedir. Son yıllarda, uzmanlık eğitimiyle ilgili değişiklikler yapılmıştır.

Avrupa Birliği mevzuatına uygun olarak 'Tıpta Uzmanlık Tüzüğü'nde yapılan değişikliklerle Türkiye'de deri ve zührevi hastalıkları eğitimi 2002 yılında 5 yıla çıkarılmış, 2009 yılındaysa 4 yıla indirilmiştir. Yılda 2 kez yapılan 'Tıpta Uzmanlık Sınavı'nda (TUS) deri ve zührevi hastalıkları bölümüne olan ilgi artmış, deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencisi olabilmek için alınması gereken puan oldukça yükselmiştir. Tıp doktorlarının TUS sınavında ilk %1'lik dilime girerek, deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencisi olduktan sonra aldıkları eğitimse bu yükselmeye paralellik gösterememiştir. Uzmanlık süresi uzatılıp, daha sonra kısaltıldıktan sonra tüm eğitim kliniklerinde uygulanabilecek standart bir eğitim müfredatı henüz hazırlanamamıştır. Eğitim verilen klinikler arasında teknik ekipman, eğitim saatleri açısından farklılıklar vardır. Standart bir eğitim programının olmaması uzmanlık öğrencileri arasında eşit koşullarda eğitim alınamamasına, günümüz şartlarında uzmanlık eğitimi süresini bitirdikten sonra periferde çalışan uzman hekimlerde yetersizlik hissine yol açmaktadır.

Bu çalışma ile Türkiye'deki deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencilerinin görüşleri değerlendirilerek deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık eğitimindeki sorunların tespiti, etkin ve standart bir müfredat programı oluşturularak tüm kliniklerde uygulanması başta olmak üzere sorunlarla ilgili çözüm önerilerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Yöntemler

Türkiye'de deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık eğitimindeki sorunların ve çözüm önerilerinin tespit edilmesi amacıyla deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencilerinin görüşlerinin alınması için tanımlayıcı bir pilot çalışma başlatılmış ve bu amaçla bir anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formları, internet aracılığı ile elde edilen uzmanlık öğrencilerinin adreslerine elektronik posta aracılığı ile iletilmiştir. Anket formlarına 15 Kasım 2012 ile 25 Aralık 2012 tarihleri arasında verilen yanıtlar değerlendirilmeye alınmıştır.

Anket formunda üniversite ve eğitim araştırma hastanelerindeki uzmanlık öğrencilerinin sorunlarının ayrıntılı olarak tanımlanabilmesi için eğitim aldığı kurumun üniversite mi, eğitim araştırma hastanesi mi olduğunu belirtmesi istendi. Birinci bölümde uzmanlık öğrencilerinin demografik özelliklerine, ikinci bölümde uzmanlık eğitiminin değişik bileşenleri hakkındaki görüşlerine ve eğitim aldıkları klinikte uygulanan eğitim saatleri ve teknik ekipmanları tanımlamaya yönelik sorulara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise uzmanlık öğrencilerinin görüş ve önerilerini belirtebilecekleri açık uçlu bir alan ayrılmıştır.

Uzmanlık eğitimini değerlendirmeye yönelik sorular 5'li Likert ölçeğine göre düzenlenmiş, çoktan seçmeli ve evet-hayır ölçeğinde sorgulanan sorulardır. Verilen yanıtlara göre en az bir ile en fazla dört arasında değerler elde edilmiştir (1=hiç

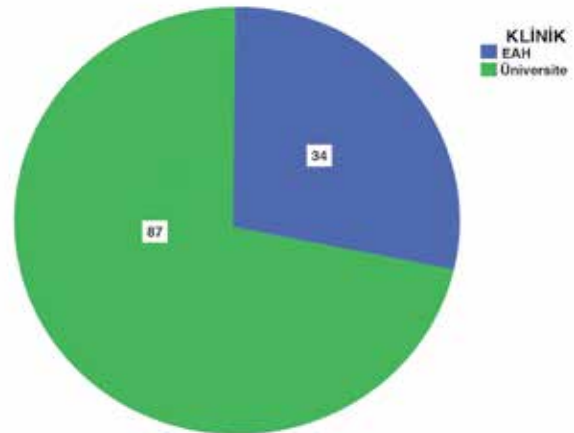
katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=katılıyorum, 4=tamamen katılıyorum). Anket verilerinin analizinde istatistik paket programlarından SPSS 15.0 (Statistical Package of Social Science) kullanılmıştır.

Soruların veri analizinde betimleyici istatistik yöntemlerinden frekans dağılımları, yüzde dağılımları kullanılmıştır. Eğitim ve araştırma hastaneleri ile üniversite hastaneleri arasındaki farkı belirlemek için ki-kare testi kullanıldı. Değişkenler arasındaki ilişkiler, Spearman korelasyon analizleri kullanılarak test edilmiştir. Anlamlılık değeri olarak $p < 0,05$ düzeyi kabul edilmiştir.

Bulgular

Elektronik ortamda hazırlanan anket formları, elektronik posta adresleri tespit edilebilen 300 uzmanlık öğrencisine ulaştırılmıştır. Ankete toplam 121 uzmanlık öğrencisi katılmıştır. Çalışmaya katılan uzmanlık öğrencilerinin bir kısmı çalıştığı kurumu belirtmiştir, belirtildiği kadarıyla, eğitim ve araştırma hastaneleri, askeri eğitim hastaneleri, üniversite hastaneleri dahil olmak üzere toplam 39 kurumdan uzmanlık öğrencileri bu anket çalışmasına katılmıştır. Ankete yanıt verenlerin 16'sı (%13,2) birinci yıl, 20'si (%16,5) ikinci yıl, 19'u (%15,7) üçüncü yıl, 65'i (%53,7) dördüncü yıl, 1'i (%0,8) ise beşinci yıl uzmanlık öğrencisidir. Otuz dördü (%28,1) eğitim ve araştırma hastanesinde, 87'si (%71,9) üniversite hastanesinde eğitim almaktadır (Şekil 1).

Haftalık eğitim saatleriyle ilgili olarak, 40'ı (%33,1) haftalık bir saat, 46'sı (%38) iki saat, 20'si (%16,5) üç saat, 12'si (%9,9) dört saat, 3'ü (%2,5) beş saat eğitim saatleri olduğunu belirtmiştir. Eğitim saatleri açısından çalışılan kurumlar arasında bir fark olmadığı görüldü ($p=0,646$). "Eğitim saatlerinin size katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna, 10 (%8,3) hiç katkısı yok, 56 (%46,3) biraz katkısı var, 32 (%26,4) çok katkısı var, 23 (%19,0) mutlaka yapılmalı yanıtları alınmıştır (Şekil 2). Çalışılan kurum ve eğitim saatlerinin arasında bir ilişki bulunmazken, haftalık eğitim saati ile eğitim saatlerinin uzmanlık öğrencisi eğitimine katkısı arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür ($p=0,001$, $r=0,286$).

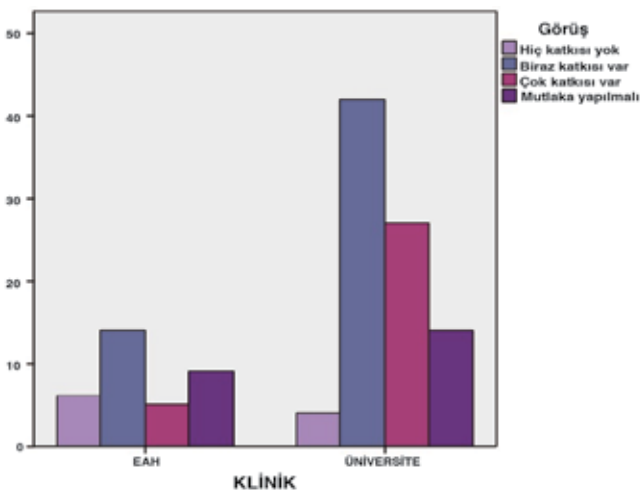

Şekil 1. Çalışmaya katılan uzmanlık öğrencilerinin eğitim aldıkları kurumlara göre dağılımı; Eğitim ve Araştırma Hastanesi (EAH), Üniversite Hastanesi (Üniversite)

Kliniğinizde yapılan işlemleri işaretleyiniz kısmında; uzmanlık öğrencilerinin 53'ü (%43,8) lazer işlemleri yapıyor, 68'i (%56,2) lazer işlemleri yapılmıyor yanıtını vermiştir. Eğitim alınan kurumlar arasında lazer işlemlerinin yapılması ve öğretilmesi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p=0,046$). Çalışılan kurum ve lazer eğitimi verilmesi açısından üniversite hastanesinde çalışma ile lazer eğitiminin verilmesi arasında pozitif bir ilişki vardır ($p=0,047$, $r=0,181$). Aynı soruda; uzmanlık öğrencilerinin 56'sı (%46,3) kliniklerinde cerrahi ameliyathane olduğunu, 65'i (%53,7) cerrahi ameliyathane olmadığını belirtmiştir. Eğitim alınan kurumlar arasında cerrahi ameliyathane varlığı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0,001$) ve eğitim araştırma hastanesinde çalışma ile cerrahi ameliyathane varlığı açısından negatif bir ilişki olduğu görülmüştür ($p<0,001$, $r=-0,396$). Aynı sorunun devamında; uzmanlık öğrencilerinin 48'i (%39,7) çalıştıkları kurumda kozmetik işlemleri öğrendiğini, 73'ü (%60,3) öğrenemediğini belirtmiştir. Eğitim alınan kurumlar arasında kozmetik işlemlerin öğrenilmesi açısından anlamlı bir fark olduğu ($p=0,002$) ve eğitim araştırma hastanesinde çalışma ile kozmetik işlemlerin öğrenilmesi açısından negatif bir ilişki olduğu görülmüştür ($p=0,002$, $r=-0,281$).

"Ulusal kongrelere katılabiliyor musunuz?" sorusuna, 107 (%88,4) evet katılıyorum yanıtı, 14 (%11,6) hayır katılmıyorum yanıtı alındı. Kurumlar arasında ulusal kongrelere katılabilmek açısından bir fark olmadığı görüldü ($p=0,053$). Uluslararası kongrelere katılımı ilgili soruya ise; 15 (%12,4) evet katılıyorum yanıtı, 106 (%87,6) hayır katılmıyorum yanıtı alındı. Çalışılan kurumla ve uzmanlık eğitimi yılıyla uluslararası kongrelere katılma arasında bir ilişki olmadığı görüldü ($p=0,229$) ($p=0,947$).

Uzmanlık öğrencilerine akademik çalışmalarına ilgili sorular soruldu. Seksen ikisi (%67,8) kongrelerde poster bildirisinin olduğunu, 39'u (%32,2) olmadığını belirtmiştir. Yirmi altısı (%21,5) kongrelerde sözlü bildiri yaptığını, 95'i (%78,5) şu ana kadar hiç sözlü bildiri yapmadığını belirtmiştir. Herhangi bir yurtiçi veya yurtdışı bir dergide yayını olup olmadığıyla ilgili

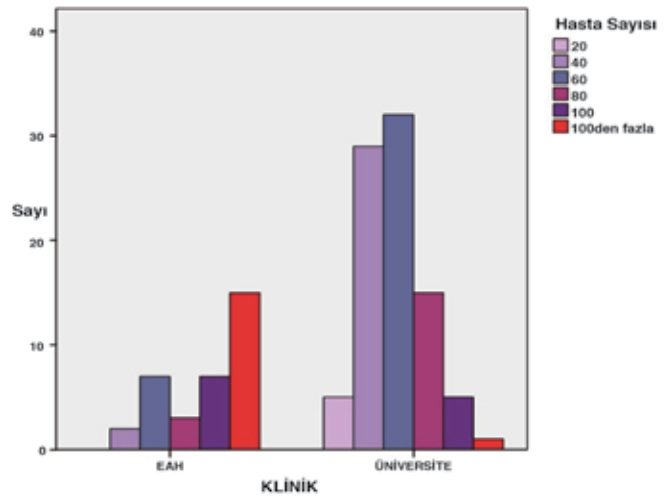
Şekil 2. Çalışılan kurumlara göre uzmanlık öğrencilerinin haftalık eğitim saatleri hakkındaki görüşleri; Eğitim ve Araştırma Hastanesi (EAH), Üniversite Hastanesi (Üniversite)

soruya 42'si (%34,7) yayınının olduğunu, 79'u (%65,3) yayınının olmadığını belirtmiştir. Yayın yapma ile poster bildirisi yapma ve sözlü bildiri yapma arasında pozitif bir korelasyon olduğu görüldü ($p<0,001$, $r=+0,354$) ($p<0,001$, $r=+0,253$).

Kliniklerde uzmanlık öğrencilerine yönelik sınav ve karne uygulamasıyla ilgili, uzmanlık öğrencilerinin 89'u (%73,6) sınav yapıldığını, 32'si (%26,4) yapılmadığını belirtmiştir. Yetmiş beşi (%62) uzmanlık eğitimi karnesi uygulandığını, 46'sı (%38) uygulanmadığını belirtmiştir. Çalışılan kurum ile uzmanlık öğrencisi sınav ve karne uygulaması arasında bir ilişki olmadığı görüldü ($p=0,644$) ($p=0,200$).

Uzmanlık öğrencilerine poliklinikte ilk kez ne zaman çalışmaya başladıkları ve günlük olarak ortalama baktıkları hasta sayısı soruldu. Beşi (%4,1) günlük ortalama 20 hasta baktığını, 31'i (%25,6) 40 hasta baktığını, 39'u (%32,2) 60 hasta baktığını, 18'i (%14,9) 80 hasta baktığını, 12'si (%9,9) 100 hasta baktığını, 16'sı (%13,2) ise 100'den fazla hasta baktığını belirtti (Şekil 3). Yirmi ikisi (%18,2) birinci ayında, 31'i (%25,6) üçüncü ayında, 43'ü (%35,5) altıncı ayında, 21'i (%17,4) birinci yılında, 4'ü (%3,3) ise ikinci yılında ilk kez poliklinikte çalışmaya başladığını belirtti (Şekil 4). Çalışılan kurumlar arasında ilk kez poliklinikte çalışmaya başlama ve poliklinikte günlük ortalama bakılan hasta sayısı açısından anlamlı bir fark olduğu görüldü ($p=0,01$) ($p<0,001$). Eğitim ve araştırma hastanesinde çalışmayla ilk kez poliklinikte çalışma zamanı arasında negatif bir ilişki olduğu, poliklinikte bakılan günlük ortalama hasta sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğu görüldü ($p<0,001$, $r=-0,286$) ($p<0,001$, $r=+0,549$).

Uzmanlık öğrencilerine plastik cerrahi ve patoloji rotasyonlarıyla ilgili sorular soruldu. Doksanı (% 74,4) rotasyonları aktif olarak yapabildiklerini, 29'u (%24) aktif olarak yapamadığını, 2'si (%1,6) bir ay aktif olarak yapabildiklerini belirtti. Aktif olarak rotasyon yapabilenlerin 55'i (%61,1) bu rotasyonlardan fayda gördüğünü, 14'ü (%15,6) fayda görmediğini, 21'i (%23,3) henüz bu rotasyonları yapmadığını belirtmiştir. Eğitim alınan kurumlar arasında, rotasyonları aktif olarak yapabilme açısından bir fark olmadığı

Şekil 3. Çalışılan kurumlara göre uzmanlık öğrencilerinin poliklinikte baktığı günlük ortalama hasta sayısı; Eğitim ve Araştırma Hastanesi (EAH), Üniversite Hastanesi (Üniversite)

görülürken, rotasyonlardan fayda görmeleri açısından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p=0,293$) ($p=0,044$). Üniversite hastanelerinde eğitim alma ile bu rotasyonlardan fayda gördüğünü belirtmesi arasında pozitif bir korelasyon vardır ($p=0,014$, $r=+0,222$).

Uzmanlık öğrencilerinin 4'ü (%3,3) nöbet tutmadıklarını, 14'ü (%11,6) ayda iki kez, 10'u (%8,3) ayda üç kez, 30'u (%24,8) ayda dört kez, 21'i (%17,4) ayda beş kez, 21'i (%17,4) ayda altı kez, 10'u (%8,3) ayda yedi kez, 11'i (%9,1) ayda yediden fazla nöbet tuttıklarını belirtmiştir. Çalışılan kurumla tutulan nöbet sayısı arasında bir ilişki olmadığı görüldü ($p=0,064$).

Uzmanlık öğrencilerinin 100'ü (%82,6) kış okuluna katılımın, kliniğinin teşvik ettiğini belirtirken, 21'i (%17,2) desteklenmediğini belirtmiştir. Yeterlilik sınavına katılım konusunda 59'u (%48,8) kliniği tarafından teşvik edildiğini belirtirken, 62'si (%51,2) teşvik edilmediğini belirtti. Kurumlar arasında kış okulunun desteklenmesi açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülürken, yeterlilik sınavının desteklenmesi açısından bir fark olmadığı görüldü ($p=0,006$) ($p=0,297$).

Uzmanlık öğrencilerine eğitim aldıkları klinikteki memnuniyet durumları soruldu. 12'si (%9,9) memnun değilim, 15'i (%12,4) biraz memnunum, 78'i (%64,5) memnunum, 16'sı (%13,2) çok memnunum yanıtını vermiştir (Şekil 5). Eğitim alınan kurumlar arasında memnuniyet açısından anlamlı bir fark olduğu görüldü ($p=0,001$). Üniversitede eğitim alma ile memnun olma arasında pozitif bir ilişki olduğu görüldü ($p=0,007$, $r=+0,245$). Uzmanlık eğitimi yılıyla, klinikten memnun olma arasında bir ilişki olmadığı görüldü ($p=0,320$).

Çalışmanın son bölümünde uzmanlık öğrencilerinin istek ve önerileri değerlendirilmiştir. En çok dile getirilen sorun kozmetik eğitimle ilgiliydi. Kozmetiği anabilim dallarında uzmanlık eğitimi sırasında öğrenmek istediklerini belirttiler. Bazı kliniklerin kozmetik ile ilgili eğitimi vermediği, bir çok uzmanlık öğrencisinin uzmanlık döneminde tamamen veya kısmen kozmetolojiyle ilgilenmeyi istediği için kozmetik ile ilgili eğitime, eğitim verilen birimlerde önem verilmesi veya dernekler aracılığıyla kurslar verilmesi talep edildi.

İkinci sırada ise uzmanlık eğitimi yer aldı. Eğitim saatlerinin ve uzmanlık öğrencisi derslerinin artırılması, uzmanlık eğitimi için asgari öğrenilmesi gereken işlemlerin ve derslerin olması, tüm deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencilerinin çekirdek programın uygulandığı standart bir sistemde yetiştirilmiş olması gerektiği vurgulandı. Yeterlilik sınavına benzer şekilde 1., 2., 3. yıl uzmanlık öğrencileri için hazırlanmış sınavların, referans alınacak kitaplar gösterilerek tüm eğitim kliniklerinde uygulanması istendi.

Farklı konularda uzmanlaşmış kliniklere rotasyon uygulanarak, değişik görüş açıları kazanılmasına yardımcı olunacağı belirtildi. Poliklinikte hasta sayısının kısıtlanması istenerek, performans sisteminin uzmanlık eğitimi önüne geçmemesi gerektiği belirtildi.

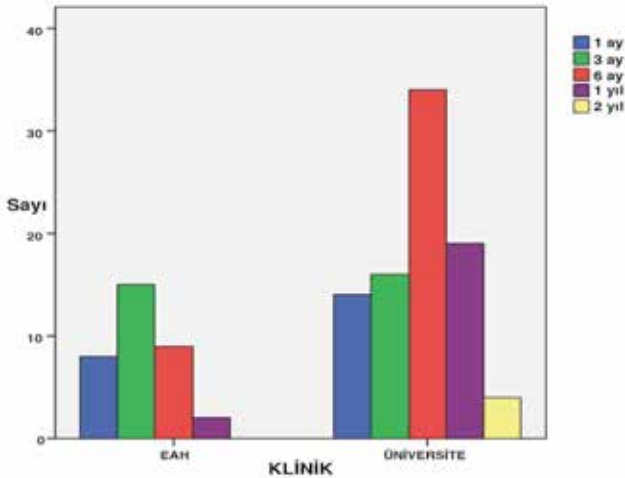
Diğer görüşler ise şu şekildedir; dahiliye rotasyonunun genel olarak amacından saptığı için süresinin kısalması gerektiği, kongrelerde uzmanlık öğrencileri için kayıt ücretlerinin azaltılması, plastik cerrahi ve patoloji rotasyonlarının aktif olarak yapılması şeklindedir. Dernekler kapsamında ayda bir haftasonu (dermatopatoloji ve dermatoskopi gibi) uzmanlık öğrencilerine yönelik kurs verilmesi istendi.

Çalışmanın sonunda uzmanlık öğrencilerine TUS sınavında deri ve zührevi hastalıkları bölümünü seçtikleri için memnun olup olmadığı soruldu. Yüzde 100'ü deri ve zührevi hastalıkları bölümünü seçtikleri için memnun olduğunu belirtti.

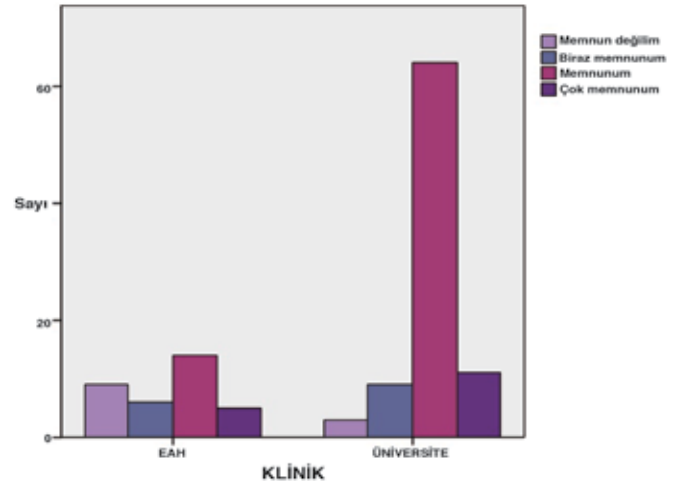
Tartışma

Bu çalışma, Türkiye'deki eğitim ve araştırma hastaneleri, üniversite hastaneleri ve askeri hastanelerde deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık eğitimi almakta olan uzmanlık öğrencileri arasında, eğitimdeki sorunları saptayabilmek, son yıllarda hızlı bir değişim geçirmiş uzmanlık eğitiminin tüm kliniklerdeki yansımalarını görebilmek ve güncel konularda uzmanlık öğrencilerinin yaklaşımını saptayıp, çözüm önerileri üretebilmek amacıyla yapıldı.

İlk kez 2006 yılında Yılmaz ve ark. tarafından benzer bir çalışma yapılmış, o döneme ait sorunlar saptanmaya çalışılıp, çözüm

Şekil 4. Çalıştıkları kuruma göre uzmanlık öğrencilerinin poliklinikte ilk kez çalışmaya başlama zamanı; Eğitim ve Araştırma Hastanesi (EAH), Üniversite Hastanesi (Üniversite)

Şekil 5. Çalışılan kurumlara göre uzmanlık öğrencilerinin kliniklerdeki memnuniyet durumu; Eğitim ve Araştırma Hastanesi (EAH), Üniversite Hastanesi (Üniversite)

önerileri getirilmiştir (1). Aradan geçen 7 yılda bu sorunların bir kısmı çözülmüş, bir kısmı ise o zamanki halini muhafaza etmiştir. Sağlık Bakanlığı ve Tıpta Uzmanlık Komisyonu tarafından aradan geçen zamanda bazı değişiklikler yapılmıştır ancak yapılan değişiklikler tam olarak uzmanlık öğrencilerinin ihtiyacını karşılayamamıştır.

Türkiye'deki deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencisi sayısı hakkında kesin bir veri olmamasına rağmen yaklaşık olarak 280-300 kişi olduğu tahmin edilmektedir. Anketler elektronik posta adresleri elde edilen 300 uzmanlık öğrencisine yollanmış bunların 60 tanesi geri dönmüş (posta kutusunun dolu olması, adresin aktif olmayışı ya da yanlış adres olması gibi değişik nedenleri olabilir) ayrıca kış okuluna katılan son sene uzmanlık öğrencilerine uygulanmış, sonuç olarak çalışmaya toplam 121 kişi katılmıştır. Çalışmaya katılım yaklaşık olarak %36-%40 düzeyindedir. Benzer çalışmalara bakıldığında yüksek bir katılım oranı yakalanmıştır.

Yılmaz ve ark.'nın yaptığı çalışmada, uzmanlık öğrencileri; uzmanlık öğrencisi derslerini, kliniko-patolojik toplantıları, klinik beceri eğitimini, temel bilim eğitimini, etik ve profesyonellik eğitimini ve kanıta dayalı tıp eğitimini önemli eğitim bileşenleri olarak gördükleri halde bunların yeteri kadar verilmediğini belirtmiştir. Bizim çalışmamızda ise en sık haftada 2 saat eğitim yapıldığı, bunun kurumlar arasında farklılık göstermediği ancak haftalık eğitim saati arttıkça uzmanlık öğrencilerinin yapılan eğitim saatlerinden gördükleri faydanın pozitif olarak arttığı görüldü. Bu da açık uçlu sorularda önerilen uzmanlık öğrencisi eğitim saatleri arttırılmasını desteklemektedir. Benzer bir çalışma, kadın doğum kliniği uzmanlık öğrencileri arasında da yapılmış, bu çalışmada da en önemli sorunlardan birinin eğitim yetersizliği olduğu görülmüştür (2).

Uzmanlık eğitimiyle ilgili, kliniklerde uzmanlık öğrencilerine yönelik sınav ve karnenin uygulanmasıyla ilgili soruda uzmanlık öğrencilerinin %73'ü sınav uygulandığını, %62'si karne uygulandığını belirtmiştir. Öneriler kısmındaysa yeterlilik sınavlarının sadece son sene uzmanlık öğrencisi için değil, tüm eğitim kliniklerinde her senenin uzmanlık öğrencilerine uygun olarak yapılması talep edildi. Uzmanlık öncesinde asgari öğrenilmesi gereken becerilerin ve derslerin olması gerektiği, tüm kliniklerin de buna göre uzmanlık eğitimi vererek, deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık eğitiminde klinikler arasında farklılıkların ortadan kaldırılabileceği belirtildi. Eğitim kliniklerine bu konularda yaptırım uygulanması istendi. Bu yapılan yorumlara bakarak şunu söyleyebiliriz, kurum içi veya kurum dışı olarak denetleyici mekanizmaların eksikliği uzmanlık öğrencilerinin kliniklerinde sorunlu gördükleri konularda çözüm arayıp bulamamalarına, çalıştıkları ortamda mutsuz olarak verim alamamalarına neden olmaktadır.

Kliniklerde %56,2 oranında lazer işlemlerinin uygulanmaması, %60,3 oranında kozmetik işlemlerin yapılmaması ve öğretilmemesi, %53,7 oranında cerrahi ameliyathanenin olmaması uzmanlık öğrencileri açısından önemli problemler olarak görülmüştür. Öneriler kısmında bir çok uzmanlık öğrencisi, uzmanlık dönemlerinde kozmetolojiyle ilgilenmek istediğini ama kliniklerinde bu eğitimi alamamalarının büyük bir eksiklik olduğunu belirtmiştir. Yılmaz ve ark.'nın yaptığı çalışmada spesifik eğitim alanlarıyla ilgili en önemli eksikliğin

kozmetik ve lazer işlemlerinde olması 7 yılda bu konularda ciddi bir yol alınmadığını ve hala deri ve zührevi hastalıkları uzmanı olarak yetişen hekimlerin bu konularda yetersiz olarak yetiştiğini göstermektedir. Bunun sonucu; deri ve zührevi hastalıkları uzmanı olmayan hekimlerin bu alanlarda söz sahibi olması ve meslek alanının daralmasıdır.

Ulusal kongrelere katılma oranı %88 iken, uluslararası kongrelere katılım oranı ise %12'de kalmıştır. Öneriler kısmında kongrelere daha rahat katılımın olması için katılım ücretlerinin uzmanlık öğrencileri için azaltılması istenmiştir. Almanya'da uzmanlık eğitiminde uzmanlık öğrencilerinin bilimsel toplantılara katılması zorunludur ve bu bilimsel toplantıların belli puanları vardır. Uzmanlık öğrencisi uzman olmadan önce en az 250 puan toplamalıdır (3). Amerika'da dermatoloji eğitiminde, uzmanlık öğrencileri aylık bölgesel dermatoloji dernek toplantılarına, yıllık Amerikan Dermatoloji Akademisi'nin toplantılarına katılması zorunludur (4). Türk Dermatoloji Derneği bünyesinde 2008'den itibaren her yıl yapılan kış okulları son sene uzmanlık öğrencilerini kabul etmektedir. Kış okuluna katılım zorunluluk esasıyla değil, kliniklerin teşviki ile olmaktadır. Uzmanlık öğrencileri %82 oranında kış okuluna katılımı kliniklerinin desteklediğini belirtmiştir. Amerika ve Almanya örnekleri uzmanlık eğitiminde kongrelerin ve bilimsel toplantıların önemini göstermektedir, bu yüzden uzmanlık öğrencileri için kongrelerin kayıt ücretleri düşürülmeli ve bilimsel toplantılara uzmanlık öğrencilerinin katılımı zorunlu olmalıdır.

Tıpta Uzmanlık Kurulu 2010 yılında deri ve zührevi hastalıkları uzmanlığı eğitiminde ikişer aylık sürelerle plastik cerrahi ve patoloji rotasyonu yapılmasına karar vermiş ve bu tarihten itibaren deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencileri bu rotasyonları yapmaya başlamıştır. Bu rotasyonların kliniklerde aktif olarak yapılması ve rotasyonlardan alınan verimle ilgili sorular soruldu. Uzmanlık öğrencilerinin %74'ü bu rotasyonları aktif olarak yapabildiklerini belirtirken, %24'ü bu rotasyonları aktif olarak yapamadıklarını, %2'si ise bir ay süreyle aktif olarak yapabildiklerini belirtmiştir. Aktif olarak bu rotasyonları yapanlara, rotasyondan ne derece fayda gördükleri soruldu. Yüzde 61'i bu rotasyonlardan fayda gördüğünü belirtirken, %15'i fayda görmediğini, %23'ü ise henüz yapmadığını belirtmiştir. Yılmaz ve ark.'nın yaptığı çalışmada, uzmanlık öğrencilerinin en önemli sorunlarından birinin rotasyonların yetersizliği olduğu görülmektedir. Bu çalışmada uzmanlık öğrencileri, uzmanlık eğitimi döneminde plastik cerrahi veya patoloji rotasyonlarının yapılması gerektiğini düşünmüştür. Aradan geçen 7 yılda, bu konuda önemli adımlar atılmış, deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencilerinin bu rotasyonları yapması sağlanmıştır. Bu hem kliniklerinde bu konularda yeterince eğitim alamayan uzmanlık öğrencilerinin kendisini geliştirebilmesine hem de ilerde dermatolojik cerrahi veya dermatopatoloji yan dallarının deri ve zührevi hastalıkları uzmanlığına kazandırılmasına yardımcı olmaktadır. Bundan sonra yapılması gereken uzmanlık öğrencilerinin daha yüksek oranlarda bu rotasyonları aktif olarak yapabilmesini sağlamaktır.

İlk kez poliklinikte çalışmaya başlama ve poliklinikte günlük ortalama olarak bakılan hasta sayısı ile ilgili soruda, uzmanlık öğrencileri %35 oranında en sık olmak üzere, 6. ayda poliklinikte çalışmaya başladıklarını belirtmiştir.

Ancak %18 oranında uzmanlık öğrenciliğinin birinci ayında polikliniğe başladığını ifade eden bir grup olmuştur. Uzmanlık eğitiminde birinci ay, poliklinikte çalışmaya başlamak için erken bir zamandır, kişinin gözetim altında dahi olsa poliklinik koşullarına uyum sağlayamayacağı düşünülmektedir. Yüzde 32 oranında olmak üzere uzmanlık öğrencileri, en sık günlük ortalama 60 hasta baktığını belirtmiştir, %23 oranında ise günlük ortalama 100 ve üzerinde hasta bakıldığını belirtmiştir. Kurumlar arasında poliklinikte günlük ortalama olarak bakılan hasta sayısı ve poliklinikte ilk kez çalışmaya başlama zamanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Eğitim ve araştırma hastanelerinde çalışan uzmanlık öğrencilerinin poliklinikte daha erken çalışmaya başladıkları ve günlük daha fazla sayıda hasta baktığı görülmüştür. Uzmanlık öğrencilerinin polikliniklerde erken dönemde çalışmaya başlaması kendilerini hasta karşısında yetersiz hissetmesine neden olmaktadır. Diğer taraftan bu durum, hastaların yeterince tecrübesi olmayan hekim tarafından muayene ve tedavi edilmesine neden olmaktadır. Polikliniklerde bakılan hasta sayısının fazla olması ise hastalara yeterince vakit ayırlanmasına ve hastalıkların atlanmasına neden olmaktadır. Bu durum, hem hekim açısından hem hasta açısından istenmeyen sonuçlar doğurmaktadır. Anketimizin öneriler kısmındaysa uzmanlık öğrencileri düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir: Uzmanlık eğitiminden çok hizmete önem verilmesi, nitelikli uzman yetiştirilememesine sebep olarak sadece günü kurtarmaya yöneliktir. Kişinin merak düzeyine bırakılan uzmanlık eğitiminin, kurumlar arasında ciddi eğitim farklılıkları oluşturduğu görülmektedir. Kurum içinde ve dışında denetim mekanizmasının yokluğu nitelikli ve standart eğitim sürecinin önündeki engellerdir. Amerika örneğinde eğitim kurumları, bir kurul tarafından (ACGME) onaylanmakta ve belirli sürelerde denetlenmektedir (4). Avrupa örneğinde ise Avrupa Dermatoveneroloji Konseyi dermatoveneroloji eğitimi veren merkezleri ziyaret ederek değerlendirir ve akredite eder (5). Türkiye’de ise eğitim veren kurumları takip eden Tıpta Uzmanlık Kurulu vardır, ancak Amerika ve Avrupa’daki gibi eğitim verilen anabilim dalına spesifik değildir, ayrıca düzenli denetlemeler yapılamamaktadır.

Uzmanlık öğrencilerine eğitim aldıkları klinikteki memnuniyet durumları sorulmuştur. Yüzde 9’u memnun değilim, %12’si biraz memnunuz, %64’ü memnunuz, %13’ü çok memnunuz yanıtlarını vermişlerdir. Bunun sonucu olarak uzmanlık öğrencilerinin genel olarak kliniklerdeki eğitimden, çalışma programından memnun oldukları sonucuna varabiliriz. Ancak kurumlar arasında, uzmanlık öğrencilerinin memnuniyeti arasında anlamlı bir fark vardır. Üniversite hastanesinde çalışan uzmanlık öğrencilerinin kliniklerinden daha memnun olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçları ve öneriler kısmına bakarak şunları söyleyebiliriz: Üniversitelerde lazerle ve kozmetik ile ilgili eğitimin daha yüksek oranda verilmesi, cerrahi ameliyathanelerin bulunması, ilk kez poliklinikte çalışmaya başlamanın daha geç dönemlerde olması, polikliniklerde günlük olarak bakılan ortalama hasta sayısının daha az olması, plastik cerrahi ve patoloji rotasyonlarından daha fazla fayda gördüklerini belirtmeleri, kış okuluna katılımın daha çok teşvik edilmesi üniversitede eğitim alan

uzmanlık öğrencilerinin kliniklerinde çalışmaktan daha çok memnun olmasını sağlamaktadır.

Uzmanlık öğrencilerinin görüşleri alınarak yapılan bu çalışmamızın sonucu olarak;

- 1- Kliniklerde haftalık yapılan eğitim saatlerinin artırılması gerektiği,
- 2- Uzmanlık eğitimi standardize edecek şekilde her klinikte uygulanacak bir müfredat programının oluşturulması gerektiği ve bu müfredata uygun olarak her sene uzmanlık öğrencilerine uygulanacak merkezi bir sınava ihtiyaç duyulduğu,
- 3- Özellikle kozmetoloji eğitimine daha çok fırsat tanınması gerektiği,
- 4- Kliniklerde hizmet anlayışının eğitimin önüne geçmemesi gerektiği, kliniklerin eğitim içeriği, alt yapısı, eğiticileriyle ilgili koşullarının denetlenmesi açısından kurullar olması gerektiği, kliniklerin gerekli koşulları sağlayamaması durumunda eğitim verme yetkisinin engellenmesi gerektiği,
- 5- Uzmanlık öğrencilerinin kongrelere, kış okuluna ve yeterlilik sınavına katılımının daha fazla teşvik edilmesi gerekliliği tespit edilmiştir.

Anketin en son kısmında uzmanlık öğrencilerine TUS’ta deri ve zührevi hastalıkları bölümünü seçtikleri için memnun olup olmadıkları soruldu, uzmanlık öğrencilerinin tamamı memnun olduklarını belirtti. Bu çalışmamızın en sevindirici yönü olmuştur. Sorunlara rağmen uzmanlık öğrencilerinin bölümü sevdiğini göstermektedir. Yüzde 100 memnuniyet, TUS sınavında deri ve zührevi hastalıkları bölümünün önümüzdeki yıllarda da çok tercih edileceğini düşündürmektedir.

Çalışmamız deri ve zührevi hastalıkları uzmanlık öğrencilerinin sorunlarını saptamak ve bu sorunlar için çözüm yolları önerebilmek amacıyla yapılmış bir pilot çalışmadır. Türkiye’deki tüm uzmanlık öğrencilerine ulaşılabilmesi bu çalışmanın kısıtlayıcı noktası olmuştur. Bundan dolayı çalışmamız tüm Türkiye’yi temsil etmemekte, ancak 121 uzmanlık öğrencisiyle yaklaşık %35-%40 arasında bir katılım oranına sahiptir. Bu çalışmanın en önemli özelliği Türkiye’de yapılan benzer çalışmalar arasında, katılımın ve çalışmaya katılan kurumların sayısının fazlalığıdır. Bu çalışmaların her yıl yapılarak deri ve zührevi hastalıkları eğitiminde katedilen yolların görülmesi, var olan sorunların belirlenmesi açısından faydalı olacaktır.

Teşekkür

Bu çalışma Türk Dermatoloji Derneği bünyesinde yapılmıştır. Bu çalışmanın yapılmasında gösterdiği desteği ve ilgisinden dolayı Dr. Ertan Yılmaz’a teşekkürlerimi sunarım.

Kaynaklar

1. Yılmaz S, Akkaya VB. Dermatoloji Uzmanlık Eğitiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Asistan Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Türkderm* 2009;43:10-4.
2. Kafadar YT, Göde F, Demir C, Baloğlu A. Türkiye’de Kadın Doğum Asistanlarının Güncel Sorunları. *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi* 2013;10:37-41.
3. Önder M. Almanya ve Türkiye’deki Dermatoloji Eğitimine Genel Bakış. *Türkderm* 2010;44:117-22.
4. Gökdemir G, Köşlü A. Amerika Birleşik Devletleri’nde Dermatoloji Asistan Eğitimi: Türk Dermatoloji Asistan Eğitiminde Yeni Bir Model Oluşturulabilir mi? *Türkderm* 2005;39:14-9.
5. Şavk E. Avrupa’da Dermatoveneroloji Eğitimi. *Türk Dermatoloji Dergisi* 2012;6:123-6.

ANKET ÖRNEĞİ

Değerli Meslektaşlarım;

Dermatoloji uzmanlık eğitiminde eşit koşulların ve standart bir eğitimin sağlanabilmesi için yapılan çalışmalara temel oluşturması amacı ile bir anket hazırladım. Sizlerin temsilcisi olarak, vereceğiniz yanıtlar doğrultusunda isteklerimizi ve eksikliklerimizi Türk Dermatoloji Derneği desteği ile ilgili platformlarda aktarmayı planlamaktayım. Desteğiniz ve zahmetiniz için teşekkür ederim.

Araş. Görev. Dr. F. Pelin Cengiz

TDD Asistan Temsilcisi

1. Halen çalışmakta olduğunuz klinik:

- Eğitim ve Araştırma Hastanesi (.....)
- Üniversite Hastanesi (.....)

2. Asistanlıkta kaçınıcı yılınız:

- 1.yıl 2.yıl 3.yıl 4.yıl

3. Kliniğinizde haftalık eğitim saati ne kadardır?

- 1 saat 2 saat 3saat 4 saat 5 saat

4. Kliniğinizde eğitim saatindeki program kimler tarafından hazırlanmaktadır?

- Kıdemli asistan Baş Asistan Uzman
- Eğitim sorumlusu öğretim üyesi
- Akademik kurulda planlanarak

5. Eğitim saatlerinin size katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?

- Hiç katkısı yok
- Biraz katkısı var
- Çok katkısı var
- Mutlaka yapılmalı

6. Kliniğinizde haftalık kaç saat literatür saati düzenlenmektedir?

- 1 saat 2 saat 3 saat 4 saat 5 saat

7. Kliniğinizde yapılan işlemleri işaretleyiniz: (tümünü seçebilirsiniz)

- PUVA Dar Bant UVB Lokal fototerapi
- Lazer işlemleri Fotopatch test
- Mantar arama Kozmetik uygulamalar
- Botox uygulama Tzanck testi
- Cerrahi ameliyathane Demodeks arama
- Patch test:

8. Ulusal kongrelere katılabiliyor musunuz?

- Evet Hayır

9. Uluslararası kongrelere katılabiliyor musunuz?

- Evet Hayır

10. Şu ana kadar ulusal-uluslararası poster sunumunuz oldu mu? Olduysa kaç tane poster sunumunuz oldu?

- Evet (.....kez) Hayır

11. Şu ana kadar ulusal-uluslararası sözlü bildiri sunumunuz oldu mu? Olduysa kaç tane bildiri sunumunuz oldu?

- Evet (.....kez) Hayır

12. Ulusal-uluslararası dergilerde adınızın geçtiği bir yayınız oldu mu?

- Evet (.....kez) Hayır

13. Kliniğinizde asistanlara yönelik yazılı sınavlar düzenleniyor mu? Yılda kaç kez ?

- Evet (.....kez) Hayır

14. Kliniğinizde Asistan Karnesi uygulanıyor mu?

- Evet Hayır

15. İlk kez poliklinikte çalışmaya başladığınızda kaç aylık-yıllık asistandınız?

- 1 ay 3 ay 6 ay 1 yıl 2 yıl

16. Poliklinikte çalıştığınızda günlük hasta sayınız ortalama kaç civarında oluyor?

- 20 40 60 80 100 100'den daha fazla

17. Poliklinikte karşılaştığınız karmaşık vakaları danışabileceğiniz uzman-hoca oluyor mu?

- Evet Hayır

18. Plastik cerrahi ve patoloji rotasyonlarınızı hastanenizde aktif olarak yapabiliyor musunuz?

- Evet Hayır

19. Bu rotasyonları yaptıysanız, bu rotasyonlardan fayda gördüğünüzü düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

20. Ayda kaç tane gece nöbeti tutuyorsunuz?

- 2 3 4 5 6 7 Daha fazla (.....)

21. Acil nöbeti tutuyor musunuz? (Ayda kaç kez?)

- Evet (.....kez) Hayır

22. Genel olarak çalıştığınız klinikten memnuniyet durumunuz:

- Memnun değilim
- Biraz memnunum
- Memnunum
- Çok memnunum

23. Kliniğinizde TDD tarafından düzenlenen kış okuluna gönderilmeniz için teşvik ediliyor musunuz?

- Evet Hayır

24. Kliniğinizde TDD tarafından düzenlenen yeterlilik sınavına giriş için teşvik ediliyor musunuz?

- Evet Hayır

25. Dermatoloji seçtiğiniz için memnun musunuz?

- Evet Hayır

26. Önerileriniz.....

.....

.....